

ΚΕΦ. ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περί Ἀναπτύξεως τῶν Ἐννοιῶν Ἐνθα,

Περί

Ὁρισμῶ καὶ Διαιρέσεως.

§. ρια.

Εννοίας ἀνάπτυξιν ἀποκαλῶ, τὴν ταύτης εἴτε εἰς ἀπλῆσέρας, ἐξ ὧν αὐτὴ τὸ βάθος συμπληρῆται (§. πδ.) ἀναλύσιν, εἴτε εἰς μερικωτέρας ἀλλὰς ἐφ' ὧν αὐτῆς τὸ πλάτος διεύρεται (§. πς.) διαιρέσιν. Οὕτως ἀναλύεται μὲν τὸ τρίγωνον εἰς τὴν τῆς χήματος ἰδέαν, καὶ τὴν τριῶν πλῆθῶν, καὶ γωνιῶν τούτων. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὸ δίδυγραμμον τρίγωνον, καὶ τὸ καμπυλόγραμμον. Διὸ ἡ μὲν Ἀνάλυσις τῆς ἐννοίας ὡς ὅλα ἐνεργεῖα εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα παρεσπῆδει, ἡ δὲ Διαιρέσις ὡς ὅλα δυνάμει εἰς τὰ ὑποτασσόμενα (§. πδ.).

§. ριβ. Ἀπ' ἐναντίας ἡ Ἀνάλυσις τῶν ἐννοιῶν χωρεῖ τῇ Συγκρίσει, ἧ γὰρ ἐκείνη σωῆπτε, καὶ εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀπλῆσέρων ἐπὶ τὰ ἥττον ἀπλᾶ μεταβαίνουσα (§. οα. οβ. ογ.) διῶσά αὐτή, καὶ χωρὶς τίθησιν, ἀπὸ τῶν μᾶλλον συνδέτων ἐπὶ τὰ ἥττον ἐπαναλύουσα. Ὡσαύτως ἀντιβαίνει καὶ ἡ Διαιρέσις τῇ ἈΦαιρέσει· τῆς μὲν γὰρ ἦν ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρος ἐπὶ τὸ κοινὰ ἀνατρέχον (§. πβ.), τῆς δὲ ἐστὶ, τὸ ἀπὸ τέτων ἐπ' ἐκείνα ἀναποδίζον. Διὸ καὶ ἀντιπαθεῖ ὅπως, ἡ τῶν ἐννοιῶν διαιρέσις τῇ ἀναλύσει, ὡς καὶ τῇ ἀΦαιρέσει ἡ σύγκρισις.

§. ριγ. Τῆς ἐν τῶν ἐννοιῶν Ἀναλύσεως, βαθυμῆδον ἢ πρόσδος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ μᾶλλον χωρεῖ ἐπὶ τὰ ἀπλῆσέρα, ὡς καὶ τῆς ἀντιθέτου συγκρίσεως (§. ογ.) ἐχώρει ἐπὶ τὰ ἐκ τῶν ἀπλῶν. Ἀναλύσει γὰρ ἀπαντᾷ τῶν γνωρισμάτων γνωρίσματα, τῶν πρώτων δὴτερα, καὶ τῶν δὴτέρων τρίτα, καὶ ἐξῆς, ἄχρι τῶν ἀπλῆσέτων· οἷον ἀνθρώπου γνωρίσματα τὸ, τε ζῶον εἶναι καὶ τὸ λογικόν. Ζῶον δὲ τὸ ἐμφυχον, καὶ τὸ αἰσθητικόν· ἐμφυχου δὲ τὸ τρέφον, καὶ αὔξιν, ἢ φθίνειν, καὶ γενῶν ὁμοιοῦ· αἶε ἔτω πρόσω τῆς πρόσδε βαίνεσης κατὰ

διανείας ἀΦαιρέσιν (§. οε. οδ.), καὶ τῷ βάθει τῆς ἐννοίας συμπροίσεως ἀνάλογον. Ἡ δὲ ἀβαθῆς ἐννοία (§. πέ.), ὡς ἀδιαγνώριστος, (§. μγ.), καὶ ἀπλῆσάτη (§. μβ.), ἀνεπίδεντος ἐστὶν ἀναλύσεως.

§. ριδ. Παραπλησίας δὲ πρόσδοσις θεωρεῖται καὶ τῆς Διαιρέσεως ἀπὸ τῶν μᾶλλον ἐπὶ τὰ ἥττον ἀπλᾶ, ὡς καὶ τῆς ἀντιθέτου ἀΦαιρέσεως (§. οδ.) ἀντιθέτως ἀπὸ τῶν ἥττον ἐπὶ τὰ μᾶλλον. Διαιρῶντες γὰρ κατὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τὰ κατωτέρω, κατέστησαν ἐπὶ τὰ ὑποβεβηκότα, καὶ ἐξῆς ἄχρι τῶν κατωτάτω· οἷον τῆς εἰσίας ἢ μὲν σῶμα· ἡ δὲ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα τὸ μὲν ἐμφυχον, τὸ δὲ ἀψυχον· καὶ τὸ ἐμφυχου τὸ μὲν αἰσθητικόν, τὸ δ' ἀναίσθητον· αἶε ἐπέκεινα τῆς πρόσδε γνωμοῆς διὰ συγκρίσεως (§. ογ.), καὶ τῇ ἀπὸ τῆς πλάτους τῆς ἐννοίας τενώσει συμπροαγομένης ἀνάλογον. Ἡ γὰρ ἀπλῆσῆς ἐννοία (§. υ'), ὡς ἐντι καὶ μόνον παρῆσανσα, ἀτομῶς τε ἐστὶ, καὶ πάντα ἀδικαίρετος.

§. ριε. Χρεία δὲ ταῖς ἐννοίας πολλάκις ἀναπτύσσειν ἐπιχειρεῖν κατ' ἐκάτερον. Καὶ ποτὲ μὲν τέτων τὰ γνωρίσματα ἐκτιθέσθαι, ἐν οἷς χαρακτηρίζονται, ποτὲ δὲ, τὰ ὑποβεβηκότα, κατ' ὧν ὡς μερῶν ἐπιθεωρεῖνται· ὧν τὸ μὲν ἐρίζον ἐστὶ, τὸ δὲ διαιρεῖν. Ἀλλὰ περὶ Ὁρισμῶ καὶ Διαιρέσεως, ὧν ἐκ οἷδ' ἐστὶ ἄλλο εἰς πορισμὸν ἐπιστήμης σιωτελέστερον, ἐν μέρος διαληπτέον.

Περί Ὁρισμῶ.

§. ρις.

Ο τίνω Ὁρισμῶς, γνωρισμῶς τις ἀντικεινῶν ὧν τὸ ὀρισμῶν (1), οὐδὲν ἄλλ' ἢ περὶ ἡ εἰρημένη (§. ρια. κζ.) ἀναλύσις ἐστὶ τῆς ἐννοίας εἰς τὰ ἐν αὐτῇ γνωρίσματα (2), δι' ὧν ἐναργῶς τε καὶ βικρῶνως τὸ νοητὸν (§. νε. νδ.) ἀναπτύχθῃ κατὰ

(1) Ὁ ὀρισμῶς οὐσιαστικῶς ἐστὶ γνωρισμῶς. Ἄρισ. ὑτέρ. Ἀναλ. Βιβ. Β'. Κεφ. γ'.

(2) Ὅρος δὲ ἐστὶν (ὡς φησὶν Ἀντί-

πατρος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὄραν) ἢ λόγος κατὰ ἀνάλογον ἀπαρτιζόντως ἐκ τῆς φερόμενος. (Διακέρ. εἰς βίον Ἰηθων. Καὶ Σειθ. ἐν Διζ. ὄρος).